

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ**

1. Загальні положення

Київський національний університет імені Тараса Шевченка визнає розвиток цифрової грамотності та компетентностей у сфері штучного інтелекту (ШІ) невід'ємною складовою сучасної освіти. Це сприяє формуванню критичного мислення, етичного використання технологій, дотриманню академічної доброчесності та підготовці випускників до викликів цифрової трансформації суспільства.

1.1. Мета та правовий статус

1.1.1. Це Положення є обов'язковим для всіх учасників освітнього процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка і регламентує правила, принципи та механізми використання генеративного штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Воно розроблене відповідно до Статуту Університету, Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», міжнародних рекомендацій (ЮНЕСКО, OECD, CETS No. 225).

1.1.2. Мета Положення – визначити принципи, підходи та вимоги до використання систем штучного інтелекту, зокрема генеративного ШІ, в освітньому процесі Університету.

1.1.3. Завдання Положення:

1. Забезпечення академічної доброчесності та якості освітнього процесу.
2. Впровадження етичного, відповідального та прозорого використання ШІ відповідно до прав людини, принципів демократії та верховенства права.
3. Розвиток цифрової грамотності, критичного мислення й навичок роботи з ШІ у студентів і працівників.
4. Забезпечення балансу між інноваційністю та довірою до освітніх кваліфікацій.
5. Узгодження практик використання ШІ із законодавством України та міжнародними рекомендаціями (Рамкова конвенція Ради Європи CETS No. 225 (2024), рекомендації МОН, ЮНЕСКО, OECD).

1.2. Сфера дії

Положення поширюється на всі рівні вищої освіти, освітні програми, а також на здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників, гарантів освітніх програм та адміністративний персонал. Його дія поширюється на:

- підготовку та виконання навчальних завдань (есе, реферати, контрольні, лабораторні, кваліфікаційні роботи тощо);
- підготовку курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт;
- проведення занять і створення навчального контенту;
- автоматизацію оцінювання та формування зворотного зв'язку;
- створення/редагування методичної або адміністративної документації.

1.3. Термінологія Терміни, що використовуються в цьому Положенні, вживаються у значеннях, наведених у «Словнику термінів у сфері ШІ» (Мінцифри, 2024).

Політика використання ШІ – це рівень дозволеності використання генеративного ШІ в межах конкретного освітнього компонента (дисципліни).

Штучний інтелект (ШІ) –

- *Як галузь* – загальна назва сукупності інформаційних технологій, як-от алгоритмів, методів, підходів, моделей та сервісів, що займаються створенням та розвитком інтелектуальних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту. ШІ охоплює широкий спектр підходів, зокрема тих, що ґрунтуються на навчанні, логіці, пошуку та ймовірнісному міркуванні. ШІ містить такі напрями, як обробка природної мови, машинне навчання, комп'ютерний зір, робототехніка, експертні системи та інші підгалузі, спрямовані на імітацію та розширення можливостей людського мислення та прийняття рішень.
- *Як інструмент* – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Система ШІ – комп'ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, і котра для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище.

Генеративний штучний інтелект – різновид ШІ, який застосовується для створення нового контенту, включаючи аудіо, код, зображення, текст, відео тощо.

Оцінювання результатів навчання – систематичний процес визначення рівня досягнення здобувачем освіти запланованих результатів навчання, що може здійснюватися у формульованому або підсумковому форматі.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукових досліджень, зокрема шляхом забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень, включно з обов’язковим зазначенням використаних інструментів ШІ.

Авторизоване використання ШІ – застосування інструментів штучного інтелекту у спосіб, який дозволений освітньою програмою, дисципліною або викладачем, із дотриманням встановлених вимог і прозорим розкриттям факту використання.

Неавторизоване використання ШІ – застосування інструментів штучного інтелекту всупереч встановленим правилам, яке може призвести до порушення академічної доброчесності, зокрема через заміну власного внеску згенерованим контентом без належного цитування чи пояснення.

1.4. Нормативна база

Це Положення розроблено з урахуванням таких документів:

1. Закон України «Про освіту»;
2. Закон України «Про вищу освіту»;
3. Закон України «Про захист персональних даних»;
4. Положенням про забезпечення дотримання академічної доброчесності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
5. Положенням про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
6. Положенням про систему забезпечення якості освіти та освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
7. Положенням про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
8. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права (CETS No. 225, 2024);
9. Рекомендації МОН України та Мінцифри щодо використання ШІ в закладах вищої освіти;
10. Рекомендації ЮНЕСКО та OECD щодо етичного використання ШІ в освіті.

2. Політика щодо використання генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі

2.1. Межі дії політики

Ця політика застосовується виключно до форм контролю, що підлягають оцінюванню (есе, реферати, лабораторні, контрольні, кваліфікаційні роботи тощо) або створюються у межах освітнього компонента.

Здобувачі освіти мають право самостійно використовувати інструменти штучного інтелекту поза межами контрольних завдань, зокрема для:

- пошуку та узагальнення відкритої інформації;
- перегляду й аналізу текстових, аудіо- та відеоматеріалів;
- планування власної освітньої діяльності;
- використання вбудованих асистентів (наприклад, ChatGPT Learn, Copilot з обмеженими правами).

Усі форми використання ШІ, які впливають на зміст завдань, що підлягають оцінюванню, регулюються цим Положенням і повинні відповідати політиці, визначеній для освітнього компонента.

2.2. Модель дозволу використання генеративного ШІ

Кожна кафедра, за погодженням з гарантом освітньої програми та зі схваленням навчально-методичної комісії факультету/інституту, обирає одну з трьох політик щодо дозволу використання генеративного штучного інтелекту здобувачами освіти у межах конкретного освітнього компонента.

Обрана політика щодо використання ШІ повинна бути чітко задекларована у робочій програмі освітнього компонента та повідомлена студентам на початку курсу. Усі форми застосування ШІ, включно з інструментами, що мають доступ до Інтернету та здійснюють генерацію відповідей на основі вебконтенту (наприклад, ChatGPT із режимом Browse with Bing, Gemini, Perplexity), також підпадають під дію цієї політики і мають трактуватися як використання генеративного ШІ.

Політика щодо використання ШІ 1: Повна заборона використання генеративного ШІ

Дозволено: використання базових інструментів для перевірки граматики та орфографії (за умови, що це зазначено окремо), інструменти перекладу без генерації нового змісту, за умови, що це чітко зазначено в робочій програмі

Заборонено: будь-яке використання генеративного ШІ для виконання завдань, що підлягають оцінюванню, включаючи використання генеративного ШІ з вебдоступом або режимами web-search (наприклад, ChatGPT Browse, Gemini, Perplexity).

Мета: забезпечення максимальної доброчесності в завданнях, що перевіряють самостійні навички мислення, аргументації та написання.

Обов'язково: чітка заборона в робочій програмі освітнього компонента; перелік дозволених інструментів (із прикладами), дозволених виключно для технічної підтримки (перевірка правопису, переклад); інформування студентів про політику курсу на першому занятті.

Політика щодо використання ШІ 2: Обмежене дозволене використання генеративного ШІ

Дозволено: генерація ідей, планів, структури тексту, варіантів формулювань; перефразування власного тексту; використання ШІ як консультативного інструменту без прямого копіювання в підсумкову роботу. За умови використання інструментів із вебдоступом (наприклад, ChatGPT Browse, Gemini), студент зобов'язаний додати джерела інформації та вказати межі використання.

Заборонено: вставлення згенерованих фрагментів без критичної перевірки та адаптації; **повна генерація відповідей**; використання публічних сервісів ШІ з активованими режимами web-search або безконтрольним збиранням персональних даних (наприклад, Gemini, Perplexity, ChatGPT Browse).

Обов'язково: **декларація про використання ШІ у розділі «Прикінцеві зауваження»**; дотримання інструкцій щодо посилання на використані інструменти.

Мета: підтримка навчання через сучасні інструменти за умови збереження самостійної інтелектуальної праці.

Політика щодо використання ШІ 3: Повне дозволене використання генеративного ШІ

Дозволено: використання генеративного ШІ на всіх етапах виконання завдань, що підлягають оцінюванню, за умови дотримання академічної доброчесності, у тому числі з використанням інструментів web-search (наприклад, Perplexity, ChatGPT Browse); автоматизація частини творчих і технічних задач, за умови збереження авторського контролю, аналізу, доброчесності.

Обов'язково: чітке зазначення використання ШІ; дотримання вимог щодо цитування; подання звіту/логів/рефлексивного коментаря (за потреби), з урахуванням вимог захисту персональних даних (не передавати чутливу або персоніфіковану інформацію ШІ-сервісам без спеціального дозволу).

Заборонено: видавання згенерованого змісту за повністю власний без перевірки; використання ШІ **без зазначення цього у роботі**.

Мета: навчити студентів відповідально та прозоро працювати з ШІ як професійним інструментом.

2.3. Вибрана політика щодо використання ШІ обов'язково зазначається у робочій програмі освітнього компонента в цілому, або, за потреби, для кожної форми оцінювання окремо. Формулювання: *«У цьому курсі/завданні [заборонено / дозволено обмежене / дозволено повне] використання [генеративного] ШІ. Порушення політики розглядатиметься як порушення академічної доброчесності.»*

Ці вимоги набирають чинності після затвердження оновленої форми робочої програми освітнього компонента. До цього моменту повідомлення студентів здійснюється письмово або усно на першому занятті, а також публікується на платформі управління навчанням (LMS), за наявності такої.

2.4. Дозволені винятки

Незалежно від обраної політики щодо ШІ:

Дозволено:

- перевірка орфографії (наприклад, Ms Word, базовий режим Grammarly);
- машинний переклад як допоміжний інструмент (наприклад Google Translate, DeepL), якщо немає окремої заборони в політиці компонента;
- технічне оформлення (нумерація, автозміст, форматування тощо).

Заборонено:

генерація нових текстових фрагментів, рецензій, анотацій або переказів на основі запиту (prompt), зокрема, за допомогою генеративних режимів Grammarly, ChatGPT, Gemini, Claude тощо, за винятком випадків, коли таке використання прямо дозволене політикою освітнього компонента (Політики щодо використання ШІ 2 або 3).

Допустимо:

- використання допоміжних засобів доступу (адаптаційного програмного забезпечення, TTS, screen readers) для осіб з особливими освітніми потребами за погодженням із викладачем.

2.5. Вимоги до рішення про політику щодо використання ШІ:

Обрана політика щодо використання ШІ в межах освітнього компонента має:

- відповідати цілям і результатам навчання освітнього компонента;
- враховувати специфіку дисципліни (теоретична, практична, творча тощо);
- бути єдиним і послідовним для всіх академічних груп у межах одного курсу;
- передбачати справедливість і рівність умов: у разі різного доступу студентів до ШІ-інструментів (наприклад, підписка на ChatGPT або доступ до локальних моделей), **викладач має забезпечити альтернативні завдання або рівноцінні форми роботи/**

3. Обов'язки структурних підрозділів

3.1. Кожен структурний підрозділ Університету (факультет/інститут, кафедра) несе відповідальність за впорядковане, етичне та прозоре впровадження політики використання генеративного штучного інтелекту (ШІ) у відповідних освітніх компонентах, з урахуванням академічної автономії та чинної нормативно-правової бази.

3.2. Визначення за затвердження політики щодо використання генеративного ШІ

3.2.1. Політика щодо використання ШІ визначається розробником робочої програми освітнього компонента.

3.2.2. Політика щодо використання ШІ погоджується:

- **завідувачем кафедри, що реалізує освітній компонент;**
- **гарантом освітньої програми, якою передбачено освітній компонент;**
- **головою науково-методичної комісії (НМК) факультету/інституту, відповідального за викладання освітнього компонента, та, у разі відмінності головою НМК факультету/інституту, відповідального за реалізацію освітньої програми;**
- **заступником декана/директора факультету/інституту, відповідального за реалізацію освітньої програми в межах якої заплановано освітній компонент.**

3.3. Забезпечення реалізації обраної політики щодо використання ШІ

Структурний підрозділ забезпечує, щоб:

- обрана політика щодо використання ШІ була чітко зазначена у робочій програмі освітнього компонента (після офіційного затвердження нової форми робочих програм);
- студенти були ознайомлені з політикою на першому занятті;
- студенти мали доступ до шаблону декларації про використання ШІ – у разі застосування Політики щодо використання ШІ 2 або 3.

3.4. Обов'язки структурного підрозділу

Кожен структурний підрозділ зобов'язаний:

- зберігати реєстр обраних політик по всіх освітніх компонентах, які ним реалізуються;
- доводити інформацію про обрані політики щодо використання ШІ до студентів і викладачів через робочі програми, **навчальні посібники** та платформи управління навчанням (LMS);
- переглядати обрані політики щонайменше один раз на рік або за потреби (у разі змін у практиці використання ШІ чи нормативних вимогах);
- за необхідності організовувати семінари, тренінги або зустрічі з питань етичного та відповідального використання генеративного ШІ.

4. Використання ШІ у завданнях та їх оцінюванні

4.1. Загальні принципи

Використання генеративного штучного інтелекту (ШІ) у виконанні навчальних завдань допускається лише, якщо це дозволено політикою відповідного освітнього компонента (Політики щодо використання ШІ 2 або 3). Усі випадки мають бути чітко задекларовані.

4.2. Декларування використання ШІ

Обов'язково для політик щодо використання ШІ 2 і 3. Має містити чітке формулювання та пояснення способу використання.

4.3. Моніторинг і фіксація

4.3.1. Постійний моніторинг. Структурні підрозділи (кафедри, гаранті ОП, НМК) здійснюють моніторинг дотримання цього Положення в межах реалізації освітніх компонентів.

Моніторинг включає:

- перевірку наявності політики щодо використання ШІ у робочих програмах освітніх компонентів;
- контроль за інформуванням студентів (усно/письмово, через LMS);
- вибіркиму перевірку наявності та змісту декларацій про використання ШІ (для Політик щодо використання ШІ 2 і 3);
- аналіз випадків фіксації порушень і способу їх розгляду.

4.3.2. Альтернативна перевірка. За обґрунтованої підозри несанкціонованого використання генеративного ШІ викладач може застосувати альтернативні методи перевірки (усне опитування, додаткові завдання у присутності викладача, контрольна робота тощо), але не більше одного разу на місяць.

4.3.3. Фіксація випадків. Кожен випадок виявленого або ймовірного порушення фіксується у стандартизованій формі подання на ім'я декана/директора, що містить:

- дату та обставини виявлення;
- короткий опис суті порушення/підозри;
- перелік наявних доказів (знімки екрану, журнали дій тощо);
- дані про ініціатора повідомлення.

4.4.4. Передача матеріалів. Подання реєструється на факультеті/в інституті та передається на розгляд відповідальної комісії/органу згідно з внутрішніми процедурами.

4.4.5. Захист даних. Під час збирання і зберігання доказів забезпечуються вимоги законодавства щодо захисту персональних даних та внутрішні політики Університету.

5. Оцінювання робіт, створених із використанням ШІ

5.1. Загальні принципи

5.1.1. У разі дозволеного використання генеративного штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі, роботи здобувачів освіти, що містять дозволені елементи, створені за допомогою ШІ, оцінюються на загальних підставах – згідно з результатами навчання та критеріями оцінювання, визначеними в робочій програмі освітнього компонента.

5.1.2. Використання ШІ саме по собі не є підставою для автоматичного зниження оцінки чи зміни методики перевірки без попереднього визначення правил у робочій програмі освітнього компонента.

5.1.3. Всі здобувачі освіти оцінюються за єдиною системою критеріїв, що

відповідає формам і критеріям оцінювання, зазначеним у робочій програмі освітнього компонента та забезпечує об'єктивність, прозорість та рівність умов.

5.2. Критерії оцінювання

Рекомендується додавати додаткові критерії для оцінювання завдань, що можуть бути виконані з використанням ІІІ:

- прозорість (декларація про використання інструментів генеративного ІІІ, пояснення мети та меж застосування);
- академічна доброчесність (чітке зазначення, що саме було згенеровано, із дотриманням правил цитування);
- критичне мислення (продемонстрований аналіз, адаптація або осмислення згенерованого результат);
- оригінальність (додано власний погляд, аргументи чи висновки, що виходять за межі згенерованого матеріалу);
- комунікативна ясність (робота структурована чітко, незалежно від використаного інструменту).

5.3. Оцінка робіт без адаптації

У разі виявлення повної залежності від ІІІ без належної адаптації, аналізу чи особистого внеску:

- оцінка може бути знижена, але лише після аналізу змісту роботи;
- рішення має бути обґрунтованим, з правом апеляції.

6. Порухення і академічна доброчесність

6.1. Порухенням політики використання генеративного ІІІ вважається:

- використання ІІІ всупереч встановленим для освітнього компонента політиці (Політика щодо використання ІІІ 1 або 2);
- недекларування використання ІІІ у межах Політики щодо використання ІІІ 2 або 3;
- **представлення згенерованого** змісту як власного без належної адаптації, пояснення **або аналізу**;
- використання ІІІ для отримання неправомірної переваги (автоматична генерація тестових відповідей, готових робіт тощо);
- внесення неправдивих даних до декларації.

6.2. Порухення політики використання генеративного штучного інтелекту (ШІ) кваліфікується як порухення академічної доброчесності та розглядається відповідно до:

- Положення про забезпечення дотримання академічної доброчесності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
- Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату;
- інших чинних внутрішніх нормативних актів, що регулюють порядок оцінювання, апеляцій і дисциплінарних стягнень.

6.3. Процедура розгляду порушень

Процедура розгляду порушень залежить від виду роботи та серйозності підозри. Вона може бути спрощеною (в межах курсу) або повною (з участю комісій факультету/університету).

6.3.1. Спрощена процедура (потенційне порушення в поточних завданнях)

Застосовується до домашніх завдань, лабораторних робіт, есе / рефератів невеликого обсягу та інших семестрових видів завдань.

Етапи:

1. Викладач фіксує підозру (за власним спостереженням або на підставі перевірки).
2. Повідомляє студента усно або письмово (через LMS або листом з корпоративної електронної пошти) із зазначенням підстав.
3. Студент має право надати пояснення або повторно виконати завдання з урахуванням зауважень.
4. Викладач приймає рішення про оцінку або попередження.
5. У разі незгоди студент може подати апеляцію. Тоді процедура переходить до розширеної.

6.3.2. Повна процедура (серйозні/системні порушення)

Застосовується до курсових / кваліфікаційних робіт, контрольних та екзаменаційних робіт, повторних порушень.

Етапи:

1. Викладач або інший учасник освітнього процесу оформлює підозру у формі подання на ім'я декана / директора факультету / інституту.
2. Повідомляє студента про підозру (з можливістю надати пояснення та матеріали).

3. Керівник підрозділу формує комісію (зокрема представників інших кафедр для об'єктивності).
4. Комісія заслуховує обидві сторони, аналізує докази та виносить висновок.
5. У складних, повторних або системних випадках матеріали передаються Комісії з етики Університету.

6.4. Можливі заходи впливу

За результатами розгляду можуть бути застосовані:

- усне застереження з можливістю повторного виконання завдання;
- зниження оцінки;
- анулювання результату;
- інші дисциплінарні заходи, передбачені Статутом Університету та внутрішніми нормативними актами.

6.5. Принципи застосування заходів

6.5.1. Рішення приймаються на основі фактів та підтверджених доказів.

6.5.2. Має бути дотриманий принцип пропорційності: тяжкість санкцій повинна відповідати серйозності порушення.

6.5.3. Студент має право на апеляцію згідно з чинними процедурами.

7. Прикінцеві положення

7.1. Це Положення набирає чинності з моменту його затвердження наказом Ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

7.2. Положення є обов'язковим до виконання всіма учасниками освітнього процесу Університету незалежно від рівня освіти, форми навчання та типу освітньої програми.

7.3. Вимоги щодо зазначення політики стосовно використання генеративного ШІ у робочих програмах освітніх компонентів набирають чинності з моменту затвердження оновленої типової форми робочої програми, яка включає відповідні поля. До цього часу політика щодо використання ШІ доводиться до здобувачів освіти усно або письмово на першому занятті.

7.4. Методичні рекомендації до цього Положення є його невід'ємною частиною і можуть оновлюватися за ініціативою проректора з науково-педагогічної роботи, відділу забезпечення якості освіти, навчально-методичного відділу, факультетів або гарантів освітніх програм, з урахуванням нових технологічних

викликів, рекомендацій МОН України, міжнародних організацій (ЮНЕСКО, OECD, CE) та внутрішнього досвіду Університету.

7.5. У разі змін у законодавстві України або появи нових нормативних актів, що регулюють сферу використання штучного інтелекту в освіті, положення цього документа підлягають відповідному оновленню.

7.6. Контроль за дотриманням цього Положення здійснює проректор з науково-педагогічної роботи, навчально-методичний відділ, а також відповідальні особи факультетів/інститутів.

7.7. Усі спірні ситуації щодо застосування ШІ у освітньому процесі розглядаються з урахуванням принципів академічної доброчесності, поваги до прав здобувачів освіти та академічної автономії кафедр/факультетів/інститутів.